

Основні концептуальні підходи до формування спеціальних знань майбутніх фахівців інформатики // Формування естетичної компетентності особистості засобами народознавства // Збірник наукових праць молодих дослідників. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 268 с. С. 224–227.

*Світлана Карплюк,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри прикладної математики та інформатики
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)*

ОСНОВНІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАТИКИ

З розвитком суспільства зростає вплив соціальних, економічних та інформаційних знань на всі сторони життя суспільства, при цьому змінюється їх роль, зростає питома вага у професійній підготовці. Спеціальні знання сприяють формування професійно значущих якостей майбутнього фахівця інформатики, підвищують його конкурентоспроможність на ринку праці, сприяють професійній адаптації, відіграють важливу роль у професійному самовизначенні тощо. Тому на сьогодні актуальною є проблема пошуку нових підходів до формування спеціальних знань у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців інформатики.

Сучасні тенденції розвитку суспільства спричинили виникнення підходів загальнонаукового масштабу, таких як системний, структурний. Діяльнісний, історичний, загальнонауковий, психологічний та інші. На сьогодні накопичено значний позитивний досвід дослідження спеціальних знань як філософської категорії (Д. Дідро, Г. Гегель, О. Конт, Ф. Шлегель, Д. Белл, В. Андрущенко та ін.). Закономірності формування спеціальних знань виявлено у дослідженнях М. Шеллера, К. Мангейма, П. Бергера, Т. Парсонса, С. Головахи тощо. Структурно-функціональні підходи до знань досліджували Л. Берталанфі, И. Блауберг, К. Боулдінг, Б. Кедров, Б. Гершунський та ін.. Психолого-педагогічні основи знань закладено у роботах Л. Фестінга, О. Леонтьєва, К. Платонова, В. Романця, І. Козловської.

Т. Парсонс розглядає залежність знання від ціннісних орієнтацій, структура яких ототожнюється з певними соціальними групами чи типами

суспільств. К. Мангейм одним із перших звернувся до вивчення природи спеціального знання, яке називав тим знанням яким люди керуються, коли приймають практичні рішення. Ці знання не можна відділити від емоцій і практичних намірів. "Існують типи мислення, які не можна адекватно зрозуміти без вияву їхнього практичного коріння" [4, с. 26]. З позиції П. Бергера та Т. Лукмана розуміння термінів "реальність" і "знання" слід відрізняти від повсякденного і філософського змісту цих термінів. Вони вважають, що потрібно вивчати все те, що вважається важливими на даний час знаннями [2, с. 13].

Метою даної статті є аналіз існуючих підходів до спеціальних знань та визначення найбільш важливіших для формування таких знань під час професійної підготовки майбутніх фахівців інформатики.

Охарактеризуємо кожний із зазначених вище підходів та подамо їх у вигляді таблиці (Див. табл. 1).

Таблиця 1.

<i>Назва підходу</i>	<i>Зміст</i>
Загальнонауковий	Допомагає встановити взаємозв'язки та взаємовплив різних галузей знань. У наукознавстві передбачається виділення таких груп наук: природничих, суспільних, прикладних, технічних і гуманітарних наук [1, с. 168]
Філософський	Окреслює знання як особливу форму суспільної свідомості, яка відрізняється від інших форм своєю метою, глибиною, способом відображення світу. Знання не лише певна система понять, а й безкінечний процес його розвитку, а значить заперечення старого. З точки зору епістемології, як філософської теорії знання, полюсами пізнання є чуттєвість і раціональність. Знання – це інтенціональна спрямованість пізнання, а не його готовий результат. Практика як така, сама по собі в знання і пізнання не входить, лише набуває форми своєї інтелектуальної репрезентації [4, с. 85-98]
Структурний	Полягає у розкритті складу системи, її елементів, у їх взаємозв'язку та відношенні. За допомогою структурного аналізу визначається необхідність кожного з елементів у складі системи; нові властивості, яких набувають елементи у системі, а також внутрішній механізм поведінки системи.

Системний	Застосовується на всіх рівнях пізнання та діяльності, "оскільки передбачає перехід до пояснення зовнішньої функції внутрішньою організацією чи внутрішнім механізмом" [3, с. 29]
Діяльнісний	Дозволяє показати, окрім результату, ще й об'єктивні і суб'єктивні засоби, операції, потреби, цілі, умови діяльності.
Психологічний	Дозволяє проаналізувати знання як ціннісне утворення. З цих позицій можна говорити про соціальний та індивідуальний аспекти. Процес передання загальнолюдського досвіду є культурно-історичною цінністю. Здобуття знань є соціальною формою діяльності індивіда, яка розгортається в конкретних історичних умовах існування суспільства і тому набуває відповідних ознак історичного, соціально-економічного, соціально-політичного, загальнокультурного розвитку.
Педагогічний	Доводить, що зміст освіти у широкому розумінні становить вітчизняна і світова культура; у вузькому – світ знань про людину, природу, суспільство; світ переживань (почуттів) і відношень. Особлива увага приділяється відображенню в змісті освіти технологічної культури, що синтезує науково-технічні та спеціальні знання, способи їх застосування у різних сферах діяльності людини.
Соціологічний	Полягає у визначенні його залежності від соціальних факторів: суспільства в цілому, класів, інституцій, соціальних відносин тощо.
Економічний	Дозволяє розглядати знання та мислення як поєднання і взаємодію ідей, теорій тощо в економічній системі.
Інформаційний	Означає, що поняття інформації стало одним із тих фундаментальних понять науки, які об'єднують під загальним кутом зору найрізноманітніші явища як суб'єктивної реальності, так і людської психіки, сфери ідеального [5, с. 7]
Інтегративний	Розглядає знання як спеціальні інтегровані знання. Саме тому, це найбільш відповідний природі спеціальних знань та потребам професійної підготовки майбутніх фахівців інформатики. Даний підхід базується на дослідженні закономірностей їх формування і розвитку. Він дає нам змогу зрозуміти чи доцільно розгадати спеціальні знання як певну цілісність (інтеграція знань).

Таким чином, ми дослідили, що основними концептуальними підходами до аналізу є: загальнонауковий, історичний, філософський, структурний, системний, діяльнісний, психологічний, педагогічний, соціологічний,

економічний, інформаційний, інтегративний. На основі загальнонаукового підходу спеціальні знання розглядаємо, як групу знань на стикові наук, з позицій історичного підходу – їх розвиток та взаємодію, з погляду філософії в основі розвитку спеціальних знань лежать суперечності. Структурний підхід до аналізу спеціальних знань передбачає визначення спільних та індивідуальних елементів (понять, явищ, закономірностей). Проблема формування системи спеціальних знань передбачає вихід на певні конкретні проблеми. З діяльнісної точки зору спеціальна підготовка – це особлива діяльність, спрямована на одержання і застосування знань. На основі психологічного підходу можна зробити висновок про індивідуальні та соціальні аспекти знань. Педагогіка трактує знання як результат навчальної діяльності, як зміст освіти, як педагогічно адаптовану основу наук. Інформативний підхід дає можливість узагальнити спеціальні знання на єдиній інформаційній основі. На основі соціологічного підходу знання розглядаються як певний етап чи специфічна форма прояву закономірностей розвитку суспільства. На основі аналізу економічного підходу, можна зробити висновок, що в умовах реформування економічних відносин професійний успіх у значній мірі забезпечується рівнем соціально-економічних знань. Найбільш відповідає потребам професійної підготовки майбутніх фахівців інформатики інтегративний підхід до формування спеціальних знань.

Література:

1. Берулава М. Н. Интеграция содержания образования. – М.: Совершенство, 1998. – 175 с.
2. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности: трактат по социологии знания / Пер. с англ. Е. Руткевич. – М.: Медиум, 1995. – 323 с.
3. Блауберг И. В., Юдин Е. Г. Становление и сущность системного подхода. – М.: Знание, 1973. – 48 с.
4. Манхейм К. Идеология и утопия. – М.: Просвещение, 1992. – 176 с.

5. Семенюк Э. П. Информационный подход к познанию действительности. – К. : Наукова думка, 1988. – 238 с.